

Dosarul nr. 2ra-1240/22
2-17217646-01-2ra-05092022

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud. Z. Talpalaru)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. M. Guzun, V. Sîrbu, V. Buhnaci)

DECIZIE

14 decembrie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Svetlana Filincova
Maria Ghervas
Dumitru Mardari
Victor Burduh
Mariana Pitic

examinând recursul declarat de către Alexandru Ursu, reprezentat de avocatul Serghei Rusu,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de către Alexandru Ursu și Radu Ursu împotriva Consiliului municipal Chișinău, intervenienți accesorii Victor Ursu, Vladimir Ursu și Nicolae Ursu cu privire la constatarea faptului că bunurile imobile fac parte din masa succesorală și partajarea bunurilor imobile între moștenitorii testamentari,

împotriva deciziei din 06 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respins apelul declarat de către Alexandru Ursu și Radu Ursu și a fost menținută hotărârea din 04 noiembrie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru,

constată:

La data de 15 noiembrie 2017, Alexandru Ursu și Radu Ursu au depus cerere de chemare în judecată împotriva Consiliului municipal Chișinău, intervenienți accesorii Victor Ursu, Vladimir Ursu și Nicolae Ursu cu privire la constatarea masei succesoriale și atribuirea bunurilor în proprietate.

În motivarea acțiunii reclamanții au indicat că, în legătură cu decesul lui Sava Ursu, fapt atestat prin certificatul de deces din 24 mai 2016 seria/nr. DC-IV1435479, moștenitori testamentari ai acestuia, în baza testamentului din 20 martie 2015, au fost desemnați Alexandru Ursu (certificat de calitate de moștenitor din 16 iunie 2016) și

Radu Ursu (certificat de calitate de moștenitor din 04 septembrie 2017) ai averii întregi, care îi va aparține la data decesului, oriunde s-ar afla și din ce ar fi alcătuită, în cote egale.

Au menționat că, în activul patrimonial transmis ca moștenire fiului Alexandru Ursu și nepotului Radu Ursu, nu au fost identificate bunurile imobile - două construcții cu nr. cadastrale XXXXX din str. XXXXX, mun. Chișinău, aflate pe terenul nr. cadastral XXXXX al Consiliului municipal Chișinău cu suprafața de 0,0105 ha, format în baza deciziei nr. 4/15 din 13 mai 2014 privind delimitarea terenurilor aflate în proprietatea Consiliului municipal Chișinău. Prin urmare, este necesară recunoașterea bunurilor în componența masei succesoriale, formate ca rezultat al decesului lui Sava Ursu, în sumă totală de 171 296 de lei și atribuirea acestor bunuri în proprietate conform cotelor egale între moștenitorii testamentari.

Reclamanții au precizat că Sava Ursu a devenit proprietarul imobilelor de pe str. XXXXX, mun. Chișinău în baza acordului de construire nr. 3/61 din 27 octombrie 1961, hotărârii Comitetului executiv Lenin nr. 11/4.2 din 13 iunie 1978 și a hotărârii Comitetului executiv Lenin nr. 10/4 din 15 iulie 1986, menționate în adeverința nr. 12419 din 26 aprilie 1991 pentru dreptul de a stăpâni clădiri, eliberat de către oficiul cadastral al orașului Chișinău. În componența imobilului intrau construcțiile: A - casa de locuit, 1 - șură, 4 - beci, II toaleta, 3 - bucătărie de vară, 5 - garaj, gard și poartă, însă, la trecerea construcțiilor în Registrul bunurilor imobile nu au fost înscrise toate construcțiile lui Sava Ursu și anume: beciul nr. 4 și șura nr. 1.

Reclamanții au invocat că procesul civil intentat are ca scop apărarea drepturilor de proprietate asupra construcțiilor cu nr. cadastrale XXXXX, care din culpa organului cadastral, la înregistrarea masivă nu au fost trecute în Registrul bunurilor imobile, în pofida faptului că anterior, la emiterea deciziei nr. 5/35-9 din 17 septembrie 2012, au fost eliberate de către OCT planurile cadastrale geometrice, actele de inspectare pentru privatizarea lotului din strada XXXXX.

Au susținut că, pentru construcțiile care se solicită a fi stabilite ca parte componentă a masei succesoriale se achită impozite, conform avizelor de plată pentru anii 2016-2017, fapt ce demonstrează posesia de fapt asupra acestor imobile atât din partea lui Sava Ursu, cât și a moștenitorilor testamentari - Alexandru Ursu și Radu Ursu.

Au solicitat constatarea faptului că bunurile imobile, construcțiile cu nr. cadastrale XXXXX din str. XXXXX, mun. Chișinău în valoare de 171 296 de lei, fac parte din masa succesorală formată după decesul lui Sava Ursu și atribuirea cu drept de proprietate a construcțiilor nr. cadastrale XXXXX în cote de ½ cotă-parte moștenitorilor testamentari Alexandru Ursu și Radu Ursu.

La data de 12 iulie 2018, reclamanții Alexandru Ursu și Radu Ursu au depus o cerere de modificare a cerințelor din acțiune, solicitând modificarea cerinței de la pct. 2 din cererea de chemare în judecată, după cum urmează: partajarea construcțiilor cu nr. cadastrale XXXXX în câte o ½ cotă-parte între moștenitorii testamentari Alexandru Ursu și Radu Ursu.

Prin hotărârea din 04 noiembrie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru a

fost respinsă acțiunea ca nefondată.

La data de 29 noiembrie 2019 Alexandru Ursu și Radu Ursu, reprezentanți de avocatul Anatolie Ceachir, au declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe, solicitând admiterea acestuia, casarea hotărârii din 04 noiembrie 2019 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru și emiterea unei hotărâri noi, prin care acțiunea să fie admisă integral.

Prin decizia din 06 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău a fost respins apelul declarat de Alexandru Ursu și Radu Ursu și a fost menținută hotărârea din 04 noiembrie 2019 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru.

La 12 august 2022 Alexandru Ursu, reprezentat de avocatul Serghei Rusu, a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, iar la 14 noiembrie 2022 a depus recurs suplimentar, solicitând admiterea acestuia, casarea deciziei instanței de apel și pronunțarea unei noi hotărâri, prin care acțiunea să fie admisă integral sau, după caz, trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

În motivarea recursului, recurentul a indicat că obiectul juridic al cererii de chemare în judecată reprezintă recunoașterea masei succesoriale, dar nu autorizarea sau neautorizarea construcțiilor, fapt care urmează a fi probat într-un proces separat cu implicarea altor părți/autorități în proces.

A menționat că prin soluția instanțelor de judecată se confirmă, pe de o parte, că există două bunuri imobile/construcții, iar testamentul prevede că toată averea trece în proprietatea moștenitorilor, însă, pe de altă parte, pentru aceste bunuri care le folosește ca un bun proprietar și achită impozite nu poate fi stabilit nici un regim juridic, încât nu ar fi autorizate.

Recurentul consideră că logica instanțelor de judecată este una absurdă, deoarece în urma pronunțării hotărârii, existența fizică în natură a acestor bunuri oricum va continua, iar după decesul lui Sava Ursu și Radu Ursu altă persoană care ar putea pretinde la ele nu există.

A precizat că soluția instanțelor de judecată lasă fără proprietar niște construcții care nu sunt supuse demolării, nu sunt întocmite procese-verbale cu privire la contravenție în baza art. 179 din Codul contravențional, or, doar în urma unei asemenea decizii de sancționare se poate considera o construcție neautorizată și există o persoană sancționată în acest sens.

Recurentul a susținut că instanțele de judecată nu s-au expus în privința dreptului de proprietate asupra materialelor de construcție folosite la construcția beciului și a șurei, pretins a fi neautorizate.

Astfel, recurentul consideră că este cert și probat faptul că bunurile imobile: beciul nr. 4 cu nr. cadastral XXXXX și șura nr. 1 cu nr. cadastral XXXXX situate în mun. Chișinău, str. XXXXX în valoare totală de 125 934 de lei, aparțineau lui Sava Ursu, dispun de număr cadastral, există în natură și pentru ele se achită impozite.

A precizat că, chestiunea cu privire la masa succesorală și eventual acceptarea succesiunii și înregistrarea dreptului de proprietate, nu putea fi examinată în lipsa organului cadastral, care ulterior urma să înregistreze această partajare și fără reprezentantul Serviciului Fiscal de Stat, or, în sensul prevederilor art. 1517 din

Codul civil, termenul pentru acceptarea moștenirii în privința acestor bunuri expirase.

Recurentul a invocat că, eronat s-a interpretat și faptul că nu urmează a fi atrași în proces Serviciul Fiscal de Stat și organul cadastral, or, potrivit art. 1517 din Codul civil, termenul pentru acceptarea succesiunii este de 6 luni, termenul respectiv fiind aplicabil indiferent de tipul moștenirii. Astfel, dat fiind faptul că în privința celorlalte bunuri a fost acceptată moștenirea, iar în privința bunurilor respective nu a fost acceptată moștenirea în termen, anume procedura specială cu atragerea Serviciului Fiscal de Stat și a organului cadastral este unica soluție legală acceptată în acest litigiu.

Recurentul a mai indicat că, reieșind din decizia din 06 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău, instanța nu a aplicat prevederile art. 1444 din Codul civil, sub aspectul dreptului material și nu a aplicat prevederile constatării faptului acceptării moștenirii de către Alexandru Ursu în calitate de procedură specială de constatare a faptelor cu valoare juridică privind acceptarea posesiunii prin intrarea în posesie.

A specificat că aceste circumstanțe au fost indicate în cererea de apel suplimentară și au fost ignorate de către instanța de apel, care nici nu s-a expus asupra faptului dacă se respinge sau se admite apelul suplimentar în partea dispozitivă a hotărârii.

Recurentul a notat că instanțele ierarhic inferioare au aplicat în mod eronat analogia legii, considerând că se urmărește legalizarea lucrărilor de construcție în privința acestor bunuri imobile, pe când recurentul doar încearcă să își apere dreptul de proprietate prin prisma prevederilor art. 46 din Constituție și a art. 1 al Protocolului 1 CEDO.

A mai menționat că la decesul lui Radu Ursu și admiterea succesiunii în drepturi în favoarea lui Alexandru Ursu, Curtea de Apel Chișinău a încălcat procedura de admitere a succesiunii în drepturi, încălcând astfel prevederile art. 70 alin. (1), (2) din Codul de procedură civilă. Prin urmare, instanța urma să emită o încheiere motivată prin care să se expună asupra admiterii sau neadmiterii succesiunii în drepturi, însă, Curtea de Apel Chișinău a soluționat drepturile și obligațiile unei persoane care nu există în proces.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Din materialele dosarului rezultă că, Curtea de Apel Chișinău a expediat în adresa participanților la proces copia deciziei contestate la 17 iunie 2022 (f.d. 130, volumul II), inclusiv la poșta electronică a reprezentantului recurentului, avocatul Serghei Rusu.

Astfel, recursul, declarat la 12 august 2022, este în termen.

La 05 septembrie 2022 și 17 noiembrie 2022, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa participanților la proces copia recursului inițial și a recursului suplimentar, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței (f.d. 152, 154-159, 212-217, volumul II).

Prin referința depusă la 30 septembrie 2022, Consiliul municipal Chișinău a

solicitat declararea recursului ca fiind inadmisibil, deoarece nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3), (4) din Codul de procedură civilă.

La 11 octombrie 2022 Nicolae Ursu a depus referință, prin care a solicitat respingerea recursului, menționând că instanțele ierarhic inferioare corect au stabilit starea de fapt, au identificat și aplicat cadrul legal pertinent speței, pronunțând o soluție legală și întemeiată.

În conformitate cu art. 440 alin. (2) din Codul de procedură civilă, completul din 3 judecători prin încheierea din 16 noiembrie 2022 a considerat recursul admisibil și a dispus examinarea fondului de un complet din 5 judecători.

În conformitate cu art. 444 din Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Studiind materialele cauzei în raport cu recursul declarat și obiecțiile expuse în referințe, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul urmează a fi admis, cu casarea integrală a deciziei instanței de apel și restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată, din următoarele motive.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Din suportul probator prezent la materialele cauzei rezultă că, potrivit certificatului de deces seria/nr. DC-IV1435479 din 24 mai 2016, se atestă decesul lui Sava Ursu.

Prin testamentul din 20 martie 2015, moștenitorii testamentari ai defunctului Sava Ursu au fost desemnați Alexandru Ursu (certificat de calitate de moștenitor din 16 iunie 2016) și Radu Ursu (certificat de calitate de moștenitor din 04 septembrie 2017) ai averii întregi, care îi va aparține la data decesului, oriunde s-ar afla și din ce ar fi alcătuită, în cote egale.

Înaintând prezenta cerere de chemare în judecată, Alexandru Ursu și Radu Ursu au solicitat constatarea faptului că bunurile imobile, construcțiile cu nr. cadastrale XXXXX din str. XXXXX, mun. Chișinău în valoare de 171 296 de4 lei, fac parte din masa succesorală formată după decesul lui Sava Ursu și partajarea construcțiilor nr. cadastrale XXXXX în câte o ½ cotă-parte între moștenitorii testamentari.

Prima instanță, fiind investită cu judecarea prezentei cauze, a ajuns la concluzia netemeinicii acțiunii și a respins-o integral.

La data de 29 noiembrie 2019 Alexandru Ursu și Radu Ursu, reprezentanți de

avocatul Anatolie Ceachir, au declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe, solicitând admiterea acestuia, casarea hotărârii din 04 noiembrie 2019 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru și emiterea unei hotărâri noi, prin care acțiunea să fie admisă integral.

Pe parcursul examinării cauzei în instanța de apel, la data de 01 februarie 2021 a decedat Radu Ursu, fapt confirmat prin certificatul de deces seria/nr. DC-IV 1885501, anexat la dosar (f.d. 80, volumul II).

În legătură cu acest fapt, în cadrul ședinței de judecată din 23 iunie 2021 Alexandru Ursu a solicitat amânarea ședinței pentru o altă dată, pentru a clarifica problema succesiunii în drepturi a fiului decedat Radu Ursu. Instanța de apel a admis cererea apelantului și a amânat examinarea cauzei pentru data de 20 octombrie 2021 (f.d. 82-83, volumul II).

Ședințele de judecată numite pentru 20 octombrie 2021 și 15 decembrie 2021 nu au avut loc, din motivul aflării judecătorului raportor în concediu medical, examinarea cauzei fiind numită pentru 06 aprilie 2022.

Potrivit procesului-verbal al ședinței de judecată din 06 aprilie 2022, reprezentantul apelantului Alexandru Ursu, avocatul Serghei Rusu, a depus în ședința de judecată apel suplimentar, prezentând certificatul de moștenitor nr. 1-520 din 10 august 2021, prin care notarul Olga Golubciuc a atestat că moștenitori ai defunctului Radu Ursu sunt părinții Alexandru Ursu și Larisa Ursu (f.d. 110-111, volumul II).

Instanța de apel a dispus anexarea apelului suplimentar la materialele cauzei și a trecut la judecarea în fond a apelului, pronunțând la 06 aprilie 2022 dispozitivul deciziei, prin care a respins apelul declarat de Alexandru Ursu și Radu Ursu și a menținut hotărârea din 04 noiembrie 2019 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru (f.d. 113-114, volumul II).

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, analizând circumstanțele expuse în raport cu legislația în vigoare ce guvernează raportul litigios, constată că la examinarea cauzei instanța de apel a încălcat normele de drept procedural, din următoarele considerente.

Intentarea procesului civil are loc la cererea persoanei care revendică apărarea unui drept al său încălcat sau contestat, libertății ori a unui interes legitim, rezultând din prevederile art. 7 din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 57 din Codul de procedură civilă, capacitatea de a avea drepturi și obligații procedurale civile (capacitatea de folosință a drepturilor procedurale civile) este recunoscută în măsură egală tuturor persoanelor fizice și organizațiilor care se bucură, conform legii, de dreptul adresării în judecată pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor lor legitime. Lipsa capacității procesuale de folosință poate fi invocată în orice fază a procesului. Actele de procedură îndeplinite de persoana lipsită de capacitatea de folosință sunt nule.

Conform art. 58 alin. (1) din Codul de procedură civilă, capacitatea de a-și exercita în volum deplin, personal sau printr-un reprezentant drepturile și obligațiile procedurale în judecată (capacitatea de exercițiu al drepturilor procedurale civile) o au persoanele fizice de la vârsta de 18 ani, precum și persoanele juridice, iar în

cazurile prevăzute de lege, entitățile care nu au personalitate juridică, dar dispun de organe de conducere proprii.

Potrivit art. 70 din Codul de procedură civilă, în cazul ieșirii uneia dintre părți din raportul juridic litigios sau din raportul stabilit prin hotărâre judecătorească (deces, reorganizare, cesiune de creanță, transfer de datorie și alte cazuri de subrogare), instanța permite înlocuirea părții cu succesorul ei în drepturi. Succesiunea în drepturi este posibilă în orice fază a procesului. Actele săvârșite pînă la intrarea în proces a succesorului sunt obligatorii lui în măsura în care ar fi fost obligatorii persoanei pe care succesorul în drepturi a subrogat-o. Încheierea instanței despre refuzul în admiterea succesorului poate fi atacată cu recurs.

Succesiunea procesuală, ca instituție a dreptului procesual civil, reglementează trecerea drepturilor și obligațiilor procesuale de la o persoană (predecesor) la alta (succesor în drepturi procesuale).

În cazul ieșirii uneia dintre părți din raportul litigios (moartea persoanei fizice), instanța de judecată permite înlocuirea acestei părți cu succesorul ei în drepturi.

Succesiunea procesuală are loc doar în cazurile când este posibilă succesiunea în drepturile materiale.

În ce privește capacitatea procesuală de folosință, aceasta constituie o condiție pentru a fi parte la procesul civil, dar și o premisă pentru exercițiul acțiunii civile și dănuirea procesului pentru soluționarea acestuia în fond.

Totodată, prezența capacității procesuale de folosință în calitate de condiție pentru exercitarea acțiunii trebuie să persiste pe întreaga durată a procesului. Lipsa acestei calități marchează încetarea procesului, dacă nu poate fi dispusă succesiunea în drepturile și obligațiile procesuale.

Încetarea capacității de folosință încheie activitatea judiciară indiferent de faza în care survine acest eveniment, dacă nu survine transmiterea calității procesuale în conformitate cu prevederile art. 70 din Codul de procedură civilă.

Lipsa capacității procesuale de folosință în calitate de excepție de procedură poate fi invocată în orice fază a procesului. Instanța de judecată datorită regimului de excepție absolută invocă această excepție din oficiu.

În speță, se constată că, după decesul apelantului Radu Ursu și eliberării certificatului de moștenitor, instanța de apel nu a soluționat problema înlocuirii părții cu succesorul ei în drepturi și de fapt, a examinat și respins apelul unei persoane fizice decedate, fapt ce contravine normelor procedurale.

În procesul-verbal al ședinței de judecată din 06 aprilie 2022, instanța a indicat că apelantul Radu Ursu nu s-a prezentat, fiind citat legal și a trecut la judecarea apelului fără a se pronunța asupra succesiunii în drepturi, circumstanță pe care Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție o apreciază drept o eroare judiciară, care nu poate fi corectată de instanța de recurs la examinarea cauzei în ordine de recurs.

Din considerentele menționate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite

recursul, a casa integral decizia instanței de apel și a trimite cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

La rejudecare, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și reexaminând cauza, să emită o decizie legală și întemeiată, respectând dreptul garantat al părților la un proces echitabil.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admite recursul declarat de către Alexandru Ursu, reprezentat de avocatul Serghei Rusu.

Se casează integral decizia din 06 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de către Alexandru Ursu și Radu Ursu împotriva Consiliului municipal Chișinău, intervenienți accesorii Victor Ursu, Vladimir Ursu și Nicolae Ursu cu privire la constatarea faptului că bunurile imobile fac parte din masa succesorală și partajarea bunurilor imobile între moștenitorii testamentari, cu restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Svetlana Filincova

judecătorii

Maria Ghervas

Dumitru Mardari

Victor Burduh

Mariana Pitic